

Yesugât den sinji âlipņâ Marekoņâ kulemgui

Yohanegât den sinji.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nanņâ, zâkkât den sinji âlipņâ, zo topkwapņâ.

² A sâņģiņâ Propete Yesaianâ mârur ņâi Anutugâren gâbâ den itâ nâņģâm kulemgui, “Nâņģâ. Nâģât kore a ņâi sâņģongua gâ kândom otgibap. Zâkņâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.

³ Barâ kâtik, mirâ âtâņan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduņ oik.’ ”

⁴ Den zorat bonņâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtâņan ândim den itâ sâm dâzâņgomâip, “Umziņâ melâņne too saņģonziņga Anutuņâ tosaziņ birâbap.”

⁵ Yatâ sâm dâzâņgoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyanģâm zâkkâren âiwe. Zen bâliņâziņâ sapsune Yohanenâ Yodaņ toin saņģonziņģâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipņâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotņandâ tuune pam ândeip. Ka pâņan ko inzut ņâi bâu sâkņâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bâņsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzâņgom ândeip,

⁷ “Betnan a nêi gam taap. Zâk kâwalinê nêi yatâ zemnêngap. Nê yatâ zorêj irâ sikumê gôribat, zorêgoot ko mân dâp upap.

⁸ Nê tooyâk sanjonziŋan. Ka zâkê ko Kaapum bonê sanjonziŋâbap.”

*Yohanenê Yesu too sanjori ari Satanê mâsikip.
(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Narêk zoren Yesunê Nasarete kamânê gâbê Galilaia hân birâm Yodaŋ toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yonanenê Yodaŋ toin sanjonziŋip.

¹⁰ Yesu zâk toin gâbê kopga egi sumbem pâronêsai Anutugât Kaapum zâk nii kembê yatâ opnê Yesu kwâkŋan gem pâip.

¹¹ Oi sumbemân gâbê den nêi itâ âsagem gâip, “Nannê, gâ umnandê gâsugim biranmap. Oi gekê umnê âlip opmap.”

¹² Op ko narêk zorenêk Kaapumê Yesu okŋaŋgi barê kâtik, mirê kamân âtân arip.

¹³ Zoren Satanê mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesunê zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziŋê on galemê okŋaŋgawe.

*Yesunê nep topkwap arêpê gâsuziŋip.
(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)*

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânê gamê Anutugât den siŋi âlipnê itâ dâzângom ândeip,

¹⁵ “Anutugât um topŋan ândiândigât narêkê mâte uap, gât ko umziŋê melêj Anutugât den siŋi âlipnê zirat nêjgê bon upap.”

16 Yesuñâ Galilaia saru sâtņan âim tap ko Simon sot munñâ zikirip. Zet injangât nep tuum ândiwet. Zikiri injangât irâ pam kirâwet.

17 Yesuñâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâñâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet injangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zeņgâren tuum ândibabot.”

18 Yatâ sâi irâzikñâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet.

19 Yesuñâ mâik ñâi âim ko Zebedaiio nanzatñâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet waņgâyân tapñâ injan mâme irâzikñâ kubik tarâwet.

20 Yesuñâ zâkonsâi nâņgâm ibâzikñâ sot nep a waņgâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

21 Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zeņgât kendon mâik zorat narâkñâ oi Yesu zâk mâtâmâtâpâse namin zâim siņgi âlipñâ sâm dâzâņgoip.

22 Den dâzâņgoi Yesugât nâņgâne imbanñâ oip. Yesu zâk siņgi âlip den dâzâņgoip, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziņ sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzâņgoip.

23 Narâk zorenâk mâtâmâtâpâse namin a wâkeņoot ñâi tâip.

24 Zâkñâ den yu kambânñâ sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokñâ, gâ dap otniņgâbam gaat? Gâ tâmbetnâņgobam gaat? Gâgât topkâ nâņgen.

25 Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesuñâ den yatâ mân sâbapkat dukum sâip, “Gâ hirinsâm ayân gâbâ takâm ba âi.”

26 Yatâ sâi wâke zorân a zo okñangi kâkâksâm zei wâke zo yu kambân sâm ko takâm ba arip.

27 A ambân zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi âragwârugu opñâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topñâ ñâi. Den uñakñâ sap.

28 Zâk a kâwaliñâ patâ wâke sorâk den dâzângoi sâtñâ lume.” Yatâ sâm siñgiñâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nângâwe.

Yesuñâ use mâsek kubikziñgip.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

29 Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâtâmâtâpâse namin gâbâ gemñâ Simoñ sot Andrea, zekât mirin zâiwe.

30 Simoñ sibunñâ, zâk mirin mâsek kârâpñoot op zeip.

31 Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikñan gâsum mem zaarip. Oi sâkñâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om ziñgi niwe.

32 Nâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziñoot sot sisi mâsekziñoot a ambân gâbâreziñgâm Yesugâren gawe.

33 A ambân aksik mirâ sângânñan ga mindum tarâwe.

34 Yesuñâ a ambân donbep mâsek top top kubikziñgip. Oi wâkeziñoot wâke zo moliziñgi âiwe. Wâke zen Yesugât topñâ nângâwe. Oi zo sâm muyagibegât dâzângoip.

³⁵ Yesugât arâpñâ uman zem tatnetâ nâtigân Yesuñâ zaatñâ zâmbam hân nâi a mân ândiândiñan ba arip.

³⁶ Âim ko ninâu sâm ândeip. Hañsâi Simon sôt bukurâpñâ, zen Yesu kârûm âim muyagemñâ sâwe,

³⁷ “A ambân zen aksik kârugige.” Sânetâ Yesuñâ itâ sâip, “Kamân ginñan ginñan âinâ.

³⁸ Zoren den sinji âlipñâ dâzângobarâk. Oi nep zo tuubat sâm gem gâwan.”

³⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziñan zâim sinji âlip den dâzângomñâ wâkeziñoot moliziñgâm ândeip.

Yesuñâ sâk bâlâ nâi kubikñangip.

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a nâi Yesugâren âimñâ um topñan simin liim pindiñsâm sâip, “Gâ imbanâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” Yatâ sâi Yesuñâ umñâ nângâm ko sâkñan gâsum sâip,

⁴¹ “Nâ nângâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useñâ sogei âlip oip.

⁴²⁻⁴³ Oi Yesuñâ zorat sinji zo a ambân torenñâ mân dâzângobapkât sâm kâtigem sângongoip.

⁴⁴ Itâ dukui, “Gâ nângâ. Zorat den sinji a ambân lañ mân dâzângoban. Mârum nâi Mosenâ den nâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu nâi mem ko Anutugât sinji sâm a sâtñâ zo pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.”

⁴⁵ Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzângoip. Zorat opñâ a ambân

ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nanğâm nanğâm tarâwe, zeñak zâkkâren âimarâwe.

2

*Yesuñâ a ñai kinj bik mumuñâ kubikñangip.
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)*

¹ Yesu zâk mâik ñai ândim ko Kapenaum kamânân âbureip.

² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nânğâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sânğânñan mindumñâ mirâ mâtâpñâ doonğuwe.

³ Yesu zâk mirin den dâzânğom tâi a kimembut bukuziñâ ñai kinj bik mumuñâ, zo lum gawe.

⁴ Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patânâ mirâ mâtâp doonğune ko lum mirâ kwâkñan zâim ogep kwâsat temņoorâk pane Yesugât kinj topñan geip.

⁵ Pane gei zeï ko Yesuñâ nânğâm pâlâtânziñangât bonñâ zo ekñâ a zo itâ dukuip “Nannâ, tosagâ biran.”

⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziñâ itâ nânğâwe,

⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiñ okñânğap. Anutu, zâk kânokñâ tosaniñâ birâmap.” Yatâ nânğâm tatnetâ Yesuñâ umziñan nânğâm itâ sâm dâzânğoiip,

⁸⁻⁹ “Zen umziñan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorânâ bâbâlañ? Tosa birâbirânj mo sâk kubikkubik?”

10 Yatâ sâmñâ Yesuñâ itâ sâip, “A bonñâ nâ hânân ândim a ambân zenğât tosaziñ birâbatkât imbañâ zemnigap, zorat topñâ ikpigât den zo dukuan.”

11 Yatâ dâzângomñâ puriksâm a kiñ bik mumuñ zo itâ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.”

12 Yatâ sâi zaatñâ mâteziñanâk isenñâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekñâ kâwaliziñâ buñ oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârâñ âsagei iksen, zi sen pup iksen.”

Yesuñâ bâliñ mâme a zen sot buku oip.

(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

13 Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtñan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den sinji âlip sâm dâzângoip.

14 Dâzângom âim ko Alipaiogât nanñâ Lewi egi kât mimiñâ namin tâi itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtâñ op molini.”

15 Sâi zâk zaatñâ bekñan sâip. Lewiñâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpñâ kât mâme a sot bâliñ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpñâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñâ nâmbutñâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donbepñâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtâñ kwarâwe.

16 Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñ a sot bâliñ mâme a osetziñan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñâ Yesu arâpñâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Wangât patâziñâ zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalem niap?”

17 Sâne Yesuñâ nângâm itâ sâmbâ dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziñâ wâgân zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengârenâk tuume. A ziiñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâliñ mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâmbâ gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

18 Narâk zoren Yohane arâpñâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutñâ ziñâ Yesugâren âim itâ sâmbâ mâsikâwe, “Yohanegât arâpñâ sot Parisaio zengât arâpziñâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem mân birâm nemñik ândie?”

19 Yatâ sâmbâ mâsikâne Yesuñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “A kutâ, zâk arâpñoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziñoot ândim yatâ mân upi.

20 Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

21 Nen hâmbâ sângiñâ oloñoloñan zo uñakñâ mân pam gârimen. Wangât, uñakñandâ sângiñâ zo diigi oloñi mâtâp patâ opap sâmbâ mân upmen.

22 Wâiñ too kâtik uñakñâ hâkop sângiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too kâtikñâ zorâñ hâkop kunziri hâkop sot waiñ ârândân bun upabot. Waiñ uñakñandâ hâkop uñakñan giari dâpñâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yuda zengât kendon narâk nâin Yesu sot arâpñâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpñâ zen segoñ burotñâ namuñ niwe.

²⁴ Yatâ utne Parisaio a ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziñgitnan. Zen kendonân mân orotñâ ue.”

²⁵⁻²⁶ Sânetâ Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpñâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nânğame mo buñâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiñâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât siñgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpñâ ziñgi niwe. Zen mân orotñâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziinjik nalem zo nimbigât sâsâñ.”

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ dâzângoip, “Kendon zo agât op âsageip.

²⁸ Ka anâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonñâ, nâ kendongât sot kut nâi nâigât mariñâ ândian.”

3

Yesuñâ kendonân a nâi kubikñangip.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ A nâi bikñâ humutjik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zariñ.

² A nâmbutñâ ek tatnetâ kubikñangi ko denân pânâ tarâwe.

³ Yesuñâ a bikñâ humutjik zo itâ dukuip,

⁴ “Gâ zaatñâ a ambân mâteziñan ga kin.” Sâi zari Yesuñâ a ambân itâ mâsikâziñgip, “Mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorân

âlip tuutuun? A kubikziŋgâziŋgâŋ mo a tâmbetzâŋgozâŋgoŋ?”

⁵⁻⁶ Yatâ sâi zen den hâuŋâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziŋgitŋâ um kâtikziŋgâŋgât op umŋâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tâŋtâŋ pa.” Sâi a bikŋâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekŋâ Parisaio a, zen âimŋâ Herode arâpŋâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutŋâ kâmutŋâ Yesugâren gam nanŋâwe.

⁷⁻⁸ Yesu sot arâpŋâ saru sâtŋan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidonŋ zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, ziŋâ Yesugât den siŋgi nâŋgâmŋâ ga Yesugâren minduwe.

⁹ Yesuŋâ ziŋgitŋâ arâpŋâ itâ sâm dâzâŋgoip,

¹⁰ “Waŋgâ ŋâi ga gootŋan tâik.” A kâmut zorâŋ lân kwândâlenibegât sâm waŋgâgât sâip. A doŋbep kubikziŋgâmâip, zorat op a mâsekziŋgootŋâ gootŋan âinam agom kâbakŋeyanŋâwe.

¹¹ Ka a wâkeziŋgoot zorâŋ ko hânân gei pindiŋsâm zem kambâŋ sâm sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ op ândiat.”

¹² Yatâ sânetâ Yesuŋâ zikŋâ topŋâ zo a ambân laŋ mân dâzâŋgobigât sâm kâtigeip.

Yesuŋâ a kiin zagât gâsuziŋgip.

(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk bakŋâ ŋâin zâim a umŋandâ nâŋgâm sâlâpziŋgoip, zo âŋngonsâi zâkkâren gawe.

14 Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzânngoip, “Zen âimnâ a ambân den sinji âlipnâ dâzânngobi.”

15 Yatâ sâm ko wâke molibigât imbânâ zingip.

16 A kiin zagât zo, zengât kutzinâ itâ, Simon, Yesunâ kutnâ nâi Petero sâm pindip.

17 Zebedaiogât nanzatnâ Yakobo sot munnâ Yohane, zekât kutziknâ Boanegesi sâip (niin denân ko, dinziknâ kundunduj yatâ opmap).

18 Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nannâ Yakobo sot Tadaio sot a nâi Simon Zelote sot Yuda Karioto kamânân goknâ.

19 Yuda zâk ândim Yesu tirâpzânngoi kâsa zin gâsuwe.

Yesugât nânngâne kwakmak oip.

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

20 Yesu sot arâpnâ mirin zâimnâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe.

21 Yesugât torerâpnâ zin itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutnândâ Yesugât umnâ gulip uap sâwe.

22 Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutnâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zengât patâzinâ Bezebulunâ umnan gei kin, zorân imbanâ pindi wâke molizîngâmap.”

23 Sânetâ Yesunâ zânngonsâi zâkkâren âine den sumbuñâ itâ sâm dâzânngoip,

24 “Satan zâk âlip ziknak molianngâbap mo? Hân nâigât a zen zîinak agom kâsâpagone hânzinâ kwamen zimbap.

25 A nâi sot warâpnâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap.

26 Sataŋŋâ arâpŋâ zâŋgom moliziŋgi sâi ko zâkkât nep kamânŋâ zorâgoot gulip opap.”

27 Yesuŋâ yatâ sâmŋâ Sataŋgât den sumbuŋâ ñâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Mirâ mariŋâ, zâk kâwali op mirin tâi ñâiŋâ zâim sikum kut ñâi ñâi laŋ mimbap? Zo mân orot. A zorâŋâ kâwali a zo kom kiŋ bik saam pam ko sikumŋâ âlip beŋŋan mimbap.”

28-30 Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umŋan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Den bâliŋ top top zorat tosa birâbirâŋ, zo ziap. Ka a ñâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâkŋaŋgâm den bâliŋâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirâŋâ. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamŋâ murâpŋâ.

(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

31 Den yatâ dâzâŋgom tâi Yesugât mamŋâ murâpŋâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarip. Oi Yesuŋâ a ambân osetziŋŋan tâi dukuwe,

32 “Mamgâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.”

33 Sâne a ambân tarâwe, zo ziŋgitŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâgât mamnâ sot murâpnâ, zo waniŋ ziŋâ?

34 Nâgât mamnâ mun garâpnâ zi te.

35 Anutugât sâtnâ nâŋgâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandiŋgât dâzâŋgoip.

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Yesuñâ saru sâtñan geim den sinji âlipñâ dum dâzângoip. A ambân donbep patâ mindune birâm wanğâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe.

² Yesu zikñâ wanğâ kwâkñan tapñâ den sinji âlipñâ sâm dâzângoip.

³ Den sumbuñâ top top dâzângoip. Nâi itâ sâm dâzângoip, “Nâ sa nânğânek.

⁴ A ñâi keet maandinbam nebân arip. Âi maandenji ko keetñâ nâmbutñâ mâtâbân gei zeip.

⁵ Zei nii zinğâ ga nem nanğâwe. Keet nâmbutñâ ko hân sinjitñan gei zeip. Kât kwâkñan zeipkât kek takip.

⁶ Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânğâ kât kwâkñan zeipkât maa egi hâlâlânğâm moip.

⁷ Keet nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Oi kâmñâ taki hibukñâ kwârakuipkât bonğâ buñ oip.

⁸ Keetñâ nâmbutñâ ko hân kelâkñoorân gei zeï bonğâ takâmñâ bonğâ imbanğâ oip. Topñâ ñâigât 30 oi, ñâigât 60 oi, ñâigât 1 handeret. Bonzinğâ yatâ âsagiwe.”

⁹ Den yatâ sâmñâ itâ sâip, “A ñâi kindapñootñâ ko den zi nânğâbap.”

Den sumbuñik dâzânğomâip, zorat den.

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

¹⁰ A ambân donbep patâ âim nanğâne a nâmbutñâ sot Yesu arâpñâ zen ziinjik tapñâ den sumbuñanğât topñâ mäsikâwe.

¹¹ Mäsikâne sâip, “Anutugât um topñan bagibaginğânğât den sumbuñâ, zo zen nânğâm kwâkâbigât sâsân. Ka a nâmbutñâ ko topñâ mân

nângâbigât den sumbuñâ dâzângoman. A sâñginâ Yesaianâ den ñâi itâ sâm kulemguip,

12 ‘Umziñ mân âburei ko tosaziñ zemziñgâbapkât zen siñziñandâ igikñâ ko ikpi, ka mân nâñgâm kwâkâbi. Kindapziñandâ nâñgâbi, ka mân nâñgâm kwâtâtibi.’

13 Zen ko den sumbuñâ san, zorat topñâ mân nâñge? Den sumbuñâ nâmbutñâ sa dap dap yatâ nâñgâm kwâkâbi? Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ.

14 Keetñâ maandenjip, zo ko den siñgi âlipñâ yatâ.

15-16 Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ yatâ ândime. Zen den siñgi nâñgâne Sataññâ ga betziñan mem âimap.

17 Keetñâ hân siñitñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den siñgi âlipñâ nâñgâm âkñâlem ândine ko umziñan mân gâsui ko narâkñâ pânkânok mem ândibi. Siñgi âlipkât kâmbam gâi ko loremñâ kektâ birâbi.

18 Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ yatâ ândim den âlipñâ nâñgâm sâkziñangât kenğât donjebep op ândime.

19 Hângât sikum zorat âkñâle sot bâlinâ top top, zo umziñan geim siñgi âlipñâ zo koi bonñâ buñ opmap.

20 Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan ge zeip, zorat dâp a nâmbutñâ zen den âlipñâ mem ândim bonñâ muyagime. Nâmbutñandâ 30, nâmbutñandâ 60, nâmbutñandâ 1 handeret. Bonñâ yatâ muyagime.”

Âsakɲan ândiândigât den.

(Lu 8:16-18)

21 Den ɲâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmaɲân mân pam kwâarakume. Kârâp sâum tâtatɲâ gobetɲan mân pame. Buɲâ. Tâtatɲan panetâ tapɲâ ko âsakɲâ âsagibap.

22 Kut ɲâi ɲâi hânân tik ziap, zo zemɲâ tik mân zimbap. Zo âsagem kagibap.

23 A ɲâi, zâk kindapɲootɲâ den zi nâɲgâbap.

24 Zen den nâɲge, zo nâɲgâm kwâtâtibi. A ɲâi, zâk den nâɲgâm kwâtâtei Anutuɲâ nâɲgânâɲgâ âlipɲâ târokwap pindâbap.

25 A ɲâi nâɲgânâɲgâɲoot, zo Anutuɲâ târokwap pindâbap. Ka a ɲâi zâk den mân nâɲgâm kwâtâtei ko Anutuɲâ birâm bekɲan mimbap.”

Anutugât sinɲi âlipkât mâtâp, zorat den sum-buɲâ.

26 Yesuɲâ den ɲâi itâ sâip, “Anutugât sinɲi âlip zorat mâtâp, zo itâ.

27 A ɲâiɲâ nebân keet maandenɲap. A zo ɲâtik hilâm ândim zari keet zo kâmɲâ takâm zâimap.

28 A zo topɲâ mân ek nâɲgi ko hânɲâ too sot nalem pindi ko kâmɲâ takâm zâimap.

29 Zâim ilum opɲâ bonɲâ opɲap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinɲi âlipkât mâtâp zo ko nak keetɲâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

30 Yesuɲâ den ɲâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinɲi âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ?

31 Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetnâ yatâ. Keet zo wakum keetnâ yatâ. Keet zo nak nâmbutnâ ombenjan. Keet zo mâiktâra.

32 Oi hânân kendindâ hibuk walâziŋgâm naknâ patâ lâmbatmap. Bâranjan nii ga pam sândukjan tapme.”

33 Yesu zâk den sumbuŋâ top top sâm, den âlipnâ sâm dâzânŋoip.

34 Nânŋânânŋâziŋŋât dâp dâzânŋoip. Oi sâm muyagem mân dâzânŋoip. A ambân âim nanŋâne ko Yesu sot arâpnâ ziinjik tap sâm muyagem dâzânŋoip.

Pibânâ Yesugât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

35 Hilâm zorenâk nâtiksâisâi Yesuŋâ waŋgâyân tap ko arâpnâ itâ sâm dâzânŋoip,

36 “Saru torengen âinâ.” Yatâ sâi zorânŋak waŋgâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ waŋgâ nâmbutnâ zen molimoli âiwe.

37 Âinetâ pibâ patâ koi saru âbânŋum waŋgâ kâligen giarip.

38 Waŋgâ kâligen gei piksâbam oi Yesu ziknâ waŋgâ murukjan koremnâ kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpnâ zen mânŋim dukum sâwe, “Kembuniŋâ, nen saruyân geinamen. Gâ neŋgât mân nânŋâm zem taat?”

39 Yatâ sâm mânŋine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriŋsâm zeit.”

40 Sâi hiriŋsâm ziwet. Oi arâpnâ itâ mâsikâziŋgip, “Zen wangât keŋgât ue? Zen dap yatâ mân nânŋâm pâlatân kwatnime?”

41 Sâi zen kenġât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen dijâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkenâ bâu umziġan geiwe.
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wanġâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe.

² Takâm hân kârâkġan zâine ko a nâi wâkenoot, zâk mumuġâ zeġġât kwagân ġâbâ ġâip.

³ A munetâ kât mâtâpġan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzeku op ândei ko a ziġ ġâsum tâk kâtikġandâ kin bikġâ saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip.

⁴ Aġâ mân ġâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbanâ mem ândeip. Njâtik sot hilâm dâp a zeġġât kwagân sot mirâ kamân âtânġan zânzeku op ândeip.

⁵ Den sâm kambânġ sot kât memġâ zikġâ agoyanġâmâip.

⁶ A zorânġ Yesu kârebân ġâi ekġâ sârârâk kârâm ga pindiġsâip.

⁷⁻⁸ ġâi ko Yesuġâ itâ sâip, “Wâke, ġâ a umġan ġâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkenoot, zâk den itâ sâm kambânġip, “Yesu Anutu patâġât nanġâ, ġâ dap otnibam gaat? Anutugât mâtenġan dâġobâ. ġâ sâknam mân niban.”

⁹ Sâi ko Yesuġâ wâke mâsikip, “ġâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniġ kâmut. Nen ko doġbepġâ ândien.”

10 Yatâ sârn Yesugâren itâ sâip, “Mânâk molinîngâna hân nîain âinat.”

11 Oi hân zoren bâu kâmut patâ parânan gendâk nem ândiwe.

12 Wâke zen Yesunâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe.

13 Oi Yesunâ nânngâziñgi ko wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanngawe. Bâu bituk bunâ, 2 tausen yatâ muwe.

14 Bâu galem a, zen zo ekñâ sârârâk kârâm âimñâ mâtâbân a ambân dâzân gom âiwe. Ziñ kamânziñan âim den siñgi zo yatik dâzân gowe. A ambân ziñ siñgi zo nânngâmñâ iknam âim min-duwe.

15 Zen Yesugâren âim igawe. A wâkenoot ândeipñâ Yesu kiñ topñan petñâ lapñâ nânngânânngânoot op a lumbenâ op tâip. Yatâ tâi ekñâ ko a gawe, zo ziñâ kenngâtziñanngât urawe.

16 Ka a nâmbut, a zo ek nânngawenâ ko agât den siñgi sot bâu zenngât siñgi dâzân gowe.

17 Den zo nânngâmñâ ko Yesunâ zen sot mân ândibapkât sârn dukuwe.

18 Yesunâ wanngâyân zâibam oi a wâkenoot ândeipñâ Yesu sot âibat sârn kâtigeip.

19 Sâi ko Yesunâ kwâkânngâm itâ sâip, “Gâ âburem kamangan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembunâ âlipñan kwatgigap, zorat siñgi torerâpkâ dâzân goban.”

20 Sâi a zo âim Yesunâ kubikñanngip, zorat siñgi kamân bâzagât tarawe, zoren ândim a ambân dâzân goi nânngâm imbanâziñ bun oip.

Yesuñâ ambân katep ñâi mumuñan gâbâ mângêip.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesuñâ wanğâyân zâimñâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekñâ ga minduwe.

²² Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a ñâi, kutñâ Yairo, zâkñâ gam Yesugât kiñ topñan geim pindiñsâm itâ sâm kâtigeip,

²³ “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikñan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

²⁴ Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donbep, ziñâ mem oset kwâkñanğâm âiwe.

²⁵ Ambân ñâi osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip.

²⁶ Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimñâ mân kubigâwe. Kubikñanğânâ sâne zorâñak patâ oip. Sângânñâ kwâlâziñğâm gâi kât sot sikum motñâ buñ op nanğip.

²⁷ Ambân zorâñâ Yesugât den sinji nânğâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânñan weegip. Ambân zo zâk itâ nânğâm ko oip.

²⁸ Hâmbânñâ weebap, zo ko âlipnâ upat sâip.

²⁹ Weem zorâñak gilâm kârâksâi sâkñâ âlip oi nânğip.

³⁰ Oi Yesu zâk imbânñâ ñâi gei nânğip. Nânğâm puriksâm mâsikâziñğâm sâip,

³¹ “Ñâiñâ hâmbânñan weegap?” Sâi arâpñâ zen dukuwe,

³² “Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo

ek kâruip.

³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nângip, zorat umñâ sâtângui sânam sâmbui Yesugât kinj topñan gei pindiñsâmñâ topñâ sâm muyageip.

³⁴ Sâm muyagei Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ nângâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

³⁵ Yesuñâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâtâmâtâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe,

³⁶ “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nângâm mâtâmâtâse namâ galem a itâ dukuip,

³⁷ “Mân kengât ot. Gâ nâgât nângâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmñâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munñâ Yohane, zeñagâk sâi ârândân âiwe.

³⁸ Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne zingirip.

³⁹ Zingit ko mirin zâimñâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.”

⁴⁰ Sâi nângâm girânñangâwe. Oi sâi geim nanğâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpñâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe.

⁴¹ Yesuñâ ambân zo bikñan gâsumñâ ziin denân sâip, “Talita kumi (niin denân ko, Ambân dâgoga zaat).”

⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonñâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekñâ imbanâziñ buñ oi sâlâpziñan zim kirâwe.

⁴³ Yesuñâ sinji zorat a ambân lañ mân dâzângobi sâmbâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkât sâmbât dâzângoip.

6

*Nasarete kamân gokñâ, zinj Yesu birâñangâwe.
(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)*

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânñan ari arâpñâ molim âiwe.

² Âi ândei Yuda zengât kendon narâkñâ oi mâtâmâtâse namin zâi sinji âlipñâ sâmbât dâzângoi a donbep zinj den sinji âlipñâ nângâm imbanâzinz buñ oi itâ sâwe, “Den sinji âlipñâ zi nâinñâ kwâkâm pindap? Nâinñâ nângânangâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunñâ, zo topñâ dap yatâ?”

³ Zâk mirâ tuutuunñâ a. Zo Mariagât nanñâ. Zâkkât murâpñâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zengât âtâzinñâ zo. Ka garâpñâ osetniñan ândie.” Yatâ sâmbât zâkkât nângâne giginñâ oip.

⁴ Oi Yesuñâ itâ sâmbât dâzângoip, “Propete nâi zâk kutsinjinñâ kamân dâp lañ kârâm ari kamârâp sot torerâpñâ, zinj ko nângâne yennñâ opmap.”

⁵ Yatâ ândiwegât Yesuñâ zengâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekzinjoot kânok kânok weezinjâ âlip urâwe.

⁶ A ambân donbep patâ umzinandâ angân kârâwegât nângi yâmbât oip. Oi kamân torenñâ ginñen, zengâren âi den sinji âlipñâ dâzângoip.

*Arâpñâ kamân dâp den sinji âlipñâ sâbigât
sângonzângoip.
(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)*

⁷ Yesunâ sâi arâpñâ gane ko zagât zagât âi den sinji âlipñâ sâbigât sângonzângoip. Wâke molizingâbigât imbanâ zingâm itâ sâm dâzângoip,

⁸ “Zen tânzinik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi.

⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umñan sâkñan buñâ, kânogâk mem âibi.”

¹⁰ Yatâ sâmñâ dâzângoip, “Kamân ñai âimñâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opñâ gem kamân ñain âibi.

¹¹ Kamân ñai takâne a ambân zinjâ mân buku otzingâmñâ dinzinâ birâne kândâtzângom ko kinzinan gwapgwap lân gâbârine gei topzinâ nângâbi. Zen yatâ opñâ kamân zo birâm âibi.”

¹² Yatâ sâi zen âimñâ a ambân umzin melânbigât den sâm dâzângowe.

¹³ Wâke donbep molizingâwe. A mâsekziñoot donbep kelâk sañgonzingâm kubikzingâwe.

Herodenâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesugât den sinji lanj kârâm a kutâ Herodegâren ari nângip. A nâmbutñâ zinjâ Yesugât itâ sâwe, “Yohanenâ too sañgonzingip, zâkñâ mumuñan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap.”

¹⁵ A nâmbutñandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutñandâ itâ sâwe, “Zâk Propete ñai, Propete sânginjâ yatâ.”

¹⁶ Herodenâ den zo nângâm sâip, “Buñâ. Yohane sa gânduj kârâm mânângârâwe, zâkñâ zaat ândiap.”

¹⁷ Herode zâk mârumñan kâwali a sângonzângoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârum

ombenjan Herodenâ munjâ Pilipo zâkkât ambinjâ Herodia beknjan meip. Ambân zâkkât opjâ Yohanejâ Herode itâ dukuip.

18 “Gâ munganjât ambân mein, zo mân dap uap.”

19 Yatâ sâi ko Herodegât ambinjâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nângâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârum ândeip.

20 Herodenâ ko Yohane a târârak sot âlipjâ sâmjâ hurat kwâkjanjâm galem ândeip. Herodenâ Yohanegât den nângâm um zagât oip. Oi laj dijâ zo nângâm âknâleip.

21 Oi Herodianâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsagin narâknâ mâte oi sii nalem om a sâtjâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâinjâ minduzinjâm nalem zinjip.

22 Mindunetâ ko Herodia bâratjâ, zâk mâtezijan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpjâ zij ekjâ âknâliwe. Herodenâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.”

23 Yatâ sâm a patâ mâtezijan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânnanjât sâna âlipjâ mânânjât toren gibat.”

24 Ambân zo âknjan âi mamjâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamjandâ dukuip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândunjâ mânânjât kâukjâ niban.”

25 Sâi ambân zo sârârak kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândunjâ mânânjât kâukjâ hâkop patin pam ni.”

²⁶ Herodenâ den zo nângâm pârâkpam umñâ bâleip. Zâk a sâtñâ zenğât mâteziñan sâmbâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diñâ nângip.

²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a ñâi Yohanegât kâukñâ mem gâbapkât sângonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gânduñ mânângât kâukñâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâñ memñâ mamñangâren mem arip.

²⁹ Oi Yohane arâpñandâ siñgi zo nângâm âi kâambarâñâ mem hanguwe.

Yesu arâpñâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut ñâi ñâi urâwe, zorat den siñgi dukum nangâwe. Den siñgi âlipñâ sâwe, zorat dukuwe.

³¹ Narâk zoren donbep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesuñâ arâpñâ itâ sâmbâtânğoip, “Zen ganetâ a mân ândiândiñan âi ândeindâ sâkniñ sânduksâik.”

³² Oi zen ziiñjik wañgâyân zâim a mân ândiândiñan ba âiwe.

³³ Ka a ambân kâmut ziñgitnetâ âine kamânñâ kamânñâ mindum sârârâk kârâm âim ziñon âim takâwe.

Yesuñâ a 5 tausen yatâ nalem ziñgip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesuñâ wañgâyân gâbâ gem gamñâ a ambân kâmut patâ ziñgiri râma galem a buñâ, yatâ ândiwe. Yesuñâ zo yatâ ziñgitñâ umñâ nângip. Yatâ ziñgitñâ zorâñak den siñgi âlipñâ donbep dâzânğoip.

³⁵⁻³⁶ Mirâsiņ geibâ sâi arâpņâ ziņâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândiņan ândeindâ nâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sânġân mem nimbi.”

³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzânġoip, “Wangât âibigât se? Ziņâ nalem nâi ziņġânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâņ nalem kwâlâm ga ziņġânatkât sat?”

³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâziņġip, “Zerġâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi ekņâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuņâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesuņâ sâi a zen hibuk kwâkņan kâmutņâ kâmutņâ ge tarâwe.

⁴⁰ Tenġâ nâi 1 handeret, tenġâ nâi 50, yatâ tarâwe.

⁴¹ Tatnetâ Yesuņâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem siņâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam ziņġip. Nalem zo mamuņ arâp ziņġi ziņâ kâsâpkum a ziņġâwe. Saru zuuņâ kâsâpkum ziņġi yatik urâwe.

⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe.

⁴³ Nalem sot zuu buputņâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip.

⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesuņâ saru kwâkņan lân lân arip.

(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

⁴⁵ Oi Yesuņâ sâi arâpņâ wanġâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip.

⁴⁶ Yesuņâ kândâtziņ kelikņâ ninâu sâbam bâkņan zarip.

47 Njâtiksâi wanğâ saru tânâmñan âim tâi Yesu zikñik saru sâtñan tâip.

48 Oi pibâ sângânziñan gâbâ gâi âinam osim birañawe. Oi Yesuñâ ziñgitñâ hañsâsâgât ñâtikñâ saru kwâkñan lân lân zeñgâren âim walâziñgâbam oip.

49 Yesuñâ saru kwâkñan ari ek wâke gaap sâm keñgât urâwe.

50 Zen aksik eknâ keñgât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzângoip, “Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân keñgât utnek.”

51 Yatâ sâm wanğâyân zari pibâ hirinşâip. Hirinşâi a zen imbañziñ buñ oip.

52 Nalem ziñgip, zorat topñâ mân nânğawe. Nânğânânğâziñ mân pâronşâip, zorat.

53 Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wanğâ saawe.

54-55 Wanğâyân gâbâ gine zorâñak a ambân ziñ Yesu eknâ kamân dâp âimñâ a mâsekziñoot helân aam minziñgâm Yesugâren gawe.

56 Yesuñâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziñoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukñan gâsum âlipziñ upigât Yesu dukune nânğip. Dukune nânği hâmbânñan gâsum âlipziñ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.

(Mt 15:1-9)

1 Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe.

² Oi Yesu arâpñâ osetziñan gâbâ nâmbutñandâ Parisaio a zeñgât den mân luwe. Zen bitziñ mân sanjon nalem nine ziñgirâwe.

³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sanjon nalem nemarâwe. Sâkurâpziñ zeñgât den lum yatâ opmarâwe.

⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sângonñâ nalem nemarâwe. Oi zorik buñâ. Âmañ sot hâkop sanjonsanjon sot kut ñâi ñâi nâmbutñanğât sâkurâpziñanğât den, zo lum ândiwe.

⁵ Zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zeñgât den kom bitziñ mân sanjon nalem nime?”

⁶ Sânetâ itâ sâm dâzânğoip, “Sarâ a zen. Zeñgât op Propete Yesaianğâ Anutugât den itâ sâm kulemgop,

‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânime.

⁷ Oi den bonñanğât hâuñâ a ziiñ den sâm kwâkâm anğame. Zen lâuziñandik mâpâsenime, nâ zorat nânğa yen opmap.’

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime.

⁹ Zen ziñâ nânğânânğâyân gâbâ den zo mem ko Kembangât gurumin den zo birâm mâtâp ñain âime.

¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzânğoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Ñâi zâk ibâ mamñâ sâm bâliñan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’

11 Zen ko itâ sâme, ‘A nêi zâk ibâ mamnâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.’

12 Yatâ dâzâkoi zen diñâ mem kâtiknan pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâknangame.

13 Yatâ op Anutugât den komnâ sâkurâpziñngât den lum game. Oi zorik buñâ kut nêi nêi nâmbutnâ yatik upme.”

*Kut nêi nêi nininândâ a um mân sumunkomap.
(Mt 15:10-20)*

14 Yesunâ yatâ sâm a ambân dum minduziñgâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ den dâzânghua zen aksik nânghâm kwâkânêk.

15 Kut nêi nêi nine tep kâamboziñan geimap, zorân mân sumunkomap. Ka umziñan gâbâ kopgâmap, zorânâ ko sumonkomap.

16 A kindapnoot zorân den zi nânghâbap.”

17 Yatâ sâmnâ birâziñgâm mirin zari arâpnâ ziñâ den sumbuñâ topnanngât mâsikâwe.

18 Mâsikânêtâ sâip, “Zen yatik um nânghânânghâziñâ buñ ândime? Topnâ itâ mân nânghâme? Kut nêi nêi tep kâamboziñan geimap, zorân dabân sumunkomap?”

19 Zorân umziñan mân âimap. Zo yen tep kâamboziñan giari mem kubigi mâtâpnan geimap.” Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip.

20 Oi den nêi itâ sâip, “Umziñan gâbâ kopgâmap, zorânâ ko sumunkomap.

21 A umân gâbâ den itâ kopgamap. Nânghânânghâ bâliñâ, âkñâlê nep, kâmbu.

22 Kâmbam ku, ambân mem birâbirân, sarâ, zâizâinjâ, um kâtik, den bâlinjâ sot bâlinjâ topnâ.

23 Bâlinjâ sâlâpkuan, zorânjâ a umziñan gâbâ kopgâi sumunkomap.”

Grik ambân nâi Yesugâren gâip.

(Mt 15:21-28)

24 Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidon kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ nâin zâim tik tap nângâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap?

25 Taki zorenâk ambân nâi zâk singi nângip. Zâkkât bâratnâ wâkenjâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topñan pindiñsâip.

26 Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika goknâ. Zâk bâratnangât umñan wâke zo molibapkât dukuip.

27 Dukui Yesunâ itâ sâip, “Katep zengât nalem wâu ziñgindâ mân dâp upap. Katep zen nalem ninetâ ko buputnâ zo mem wâu ziñgânat.”

28 Sâi ambânjâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nâñgan. Ka katep ziñâ nalem nine gwapgwapnâ gei wâu zen lañdâ nime.”

29 Oi Yesugoot itâ sâm dukuip, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nângâgigan. Âi eknan. Wâkenjâ bâratkâ birânangap.”

30 Sâi ambân zo âimnâ mirânjan zâim egip. Wâkenjâ bâratnâ pam ari nâñzam tâip.

A diñ buñ kubikñangip.

31 Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidon kamân walâmñâ kamân bâzagât zengâren takâmñâ Galilaia saruyân takip.

³² A nâmbutnâ, zinjâ a nâi kopa, kindap bâpsâsân diim gam Yesunâ weebapkât dukuwe.

³³ Dukune nângâm a zo diimnâ ginjan pâi ziknik kiri Yesu zâk biknandâ kindapnan weemnâ biknan tâpkum nâmbâlamnan weegip.

³⁴ Yatâ opnâ sumbemân egi zaari yaak memnâ zinj denân sâip, “Epata (niin denân ko, pâronjâ).”

³⁵ Yatâ sâi a kindapnâ pâronjâi nâmbâlam âburei den âlip sâip.

³⁶ Oi Yesu zâk den sinji zo mân sapsubigât dâzânjoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lanj kârâm arip.

³⁷ Zen âiwap pamnâ itâ sâwe, “Kut nâi nâi tuugi âlip opmap. Kindapzinj bâpâsânj kubikzingâmap. A dinzinj buj den muyagem zingâmap.”

8

Yesunâ a ambân 4 tausen nalem zinjip. (Mt 15:32-39)

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem buj ândine Yesunâ arâpnâ min-duzingâm dâzânjoip,

² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimnâ tepziñanğât mue, zorat umnâ nângan.

³ Zen nalem bujâ sângonzânjoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutnâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.”

⁴ Yatâ sâi arâpnâ zinj itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândinjan ândiengât dap yatâ nalem muyagem zingânat?”

5 Sâne itâ mäsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi ziñâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.”

6 Dukune sâi a ambân mindumñâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesuñâ nalem nâmburân zagât zo memñâ sâiwap sâm sonpam namuñ zingip. Arâpñâ zingip mem kâsâpkum a ambân zingâwe.

7 Oi Yesu arâpñâ zen saru zuuñâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâm a ambân zingâbigât arâpñâ dâzângomñâ zingip.

8 A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpñâ zen nalem buputñâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip.

9 A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesuñâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

*Yesuñâ Parisaio a girem dâzângoip.
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)*

10 Yesuñâ a ambân sângonzângoip âine sâp kânok zikñâ sot arâpñâ wañgâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe.

11 Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Ziñâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanñâ ñâi gei sen mârât kulem ñâi kona iknâ” Zo mäsikâm topñâ iknam sâwe.

12 Yatâ sâne Yesuñâ yaak op mäsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzângobat.”

13 Yatâ sâmñâ birâzingâm arâpñâ diizingi wañgâyân zâim saru nâmbutken âiwe.

14 Arâpñâ zen nalemgât nelâmzânḡoi âiwe. Nalem kânogâk wangâyân tâip.

15 Oi Yesuñâ arâpñâ girem den itâ dâzânḡoip, “Zen Parisaio sot Herode zenḡât sii danḡâtñâ nalemziñan mân pam om nimbi.”

16 Yesuñâ yatâ sâm dâzânḡoi ko kwakñâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnânḡoi birâm gen, zorat sap?”

17 Den yatâ sâm tatne Yesugât kindapñan giari nânḡâm itâ sâm dâzânḡoip, “Nalemgât nelâmzânḡoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topñâ mân nânḡe? Umziñâ mân pâronsap?”

18 Zen sinziñandâ mân ikme? Kindapziñandâ den mân nânḡame? Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzânḡoi mân nânḡe?

19 Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen ziñḡawan. Oi buputñâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâziñgi sâwe, “Kiin zagât.”

20 Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen ziñḡindâ buputñâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâziñgi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.”

21 Sâne dâzânḡoip, “Wangât umziñ tok mân pâronsap?”

A siñâ bâpsâsân mem kubikñanḡip.

22 Yesu sot arâpñâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe.

23 Dukunetâ Yesuñâ a siñ bâpsâsân zo bikñan ḡâsumñâ kamân ḡinñan âim siñan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo buñâ?”

24 Yatâ mäsiki ekñâ sâip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.”

25 Dum zagâtñâ Yesuñâ sinjan weegi a zo sinjâ ânângâri kârebân sot pânjkânogân, zo ek kwâtâteip.

26 Oi Yesuñâ sângongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteronjâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

27 Yesu sot arâpñâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponjâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zenğâren âiwe. Mâtâbân âim Yesuñâ arâpñâ mäsikâzingâm sâip, “A zen nâgât ñâi sâme?”

28 Mäsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Yohane too zanğonzingip sâme. Nâmbutñandâ ko Elia sâme. Nâmbutñâ zen Propete ñâi sâme. Gâgât yatâ sâme.”

29 Sânetâ ko mäsikâzingip, “Ka ziinjâ ko nâgât ñâi sâme?” Sâi Peteronjâ itâ dukuip, “Bâliñan gâbâ mâkâniñgâban. Gâ Kristo.”

30 Yatâ sâi ko a nâmbutñâ lañ mân dâzânğobigât sâm kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât sinji den dâzânğoi.

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

31 Narâk zoren topkwapñâ den itâ sâm muyagezingip, “A bonñâ, nâ gâtâm sâknam nânğâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, zinjâ gâsânom none momñâ sirâm karâmbut tapñâ zaatpat.”

32 Den zo sâm kâkñan pam dâzânğoi. Dâzânğoi ko Peteronjâ diim kwâkânğogâm dukuip.

³³ Dukui Yesuñâ puriksâm arâp zingitñâ Petero kwâkâñangâm sâip, “Satañ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den buñâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândiñangât den.

³⁴ Yesuñâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpñâ gane itâ sâm dâzângoip, “Zen nâ molin-inâ sâm um sâkziñangât den birâm poru nakziñ lumñâ nâgat mâtâp, zo lânbi.

³⁵ Zen ândiândiziñ angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Zen nâgat opñâ sot den singi âlipkât op ândiândiziñ birâbi, zo ko ândiândi bonñâ muyagibi.

³⁶ Zen hângât kut kiñ kiñ mem ândiândiziñ buñ oi wan wan âlipñâ zemziñgâbap?

³⁷ Zen dap yatâ ândiândiziñ suup mei târokwap ziñgâbap?

³⁸ Zeñgâren gâbâ ñâi zâk a ambân ândi mâmanziñ bâliñâ zi, zeñgât oserân ândim kwâimbânibap mo dinañgât nâñgi añunñoot upap, zâkkât a bonñâ, nâñâ Ibânangât sumbem âsakñâ sot kâwali a zen sot gamñâ a zo yatik kwâimbânangâbat.”

9

Yesuñâ holi tobat âlipñâ oip.

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. A kinze zi, nâmbutñâ zen mân mune Anutu um topñan ândiândiñangât narâk oi zorâñâ imbanñoot âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diiziñgi bak kârebân zâiwe.

Zen ziiṅik zoren tatne Yesugât holi tobatṅâ ṅâi âsageip.

³ Yesugât hâmbânâ zo kâu timan timan. Anâ mân tuutuunâ yatâ oip.

⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet.

⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâṁ dukuip, “Patâniṅâ, mat ṅâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât ṅâi, Mosegât ṅâi, Eliagât ṅâi.”

⁶ Yesu arâpṅâ zen keṅgât op sâṅâmziṅ sâmbui Peteronâ laṅ sâip.

⁷ Yatâ utnetâ sasa ṅâi gei kwâtepzânṅoip. Sasa kâligen gâbâ den ṅâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Ziṅâ diṅâ nânṅâm biranḅi.”

⁸ Arâpṅâ zen den yatâ nânṅâm zorânḅak ek kârune buṅ oi Yesu zikṅik kiri igâwe.

⁹ Bâkṅan gâbâ gem gam tatne Yesuṅâ arâpṅâ itâ sâṁ dâzânṅoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzânṅone a bonṅâ, nâ mumuṅan gâbâ zaatpat.”

¹⁰ Yatâ sâṁ dâzânṅoi arâpṅâ zen den zo nânṅâm kwakṅâ itâ âraguwe, “Mumuṅan gâbâ zaatzaat sap, zorat top dap yatâ.?” Oi kut ṅâi igâwe, zorat siṅgi a ambân mân dâzânṅowe.

¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wânṅât itâ sâṁe? Eliaṅâ Kristo kândom okṅanṅâm takâbap.”

¹² Yatâ sâṁ mâsikâne sâip, “Elia perâkṅak kândom gam kut ṅâi ṅâi ek kubikpapkât sâsânâ. Oi bet ko a bonṅâ nâ sâknam patâ nim kâbakṅenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât

op yatâ kulemguwe?

¹³ Eliagât itâ dâzângobâ. Elia mârum ga ândei kut nâi nâi zo laŋ okŋaŋgâwe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik okŋaŋgâwe.”

Yesu arâpŋâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpŋâ karâmbut bâkŋan gâbâ gem arâpŋâ nâmbutŋâ zenğâren gam igâwe. A ambân donbep patâ haamzângom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpŋâ sot âragum tarâwe.

¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu ekŋâ pârâkpam zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre okŋaŋgâwe.

¹⁶ Yesuŋâ mâsikâziŋgip, “Zen wan den sâm ârague?”

¹⁷ Sâi a zenğât oserân gâbâ a nâiŋâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopaŋâ nannaŋgât umŋan gei tâi gâgâren diim gaan.

¹⁸ Wâkeŋâ narâk dâp katep zo sâknam kwâkŋaŋgâm mem kâbakgwâbakŋe okŋaŋgi lepâuŋâ gei sâtŋâ zim kâtiŋsâi kiŋ bikŋâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ ziŋâ molibigât sa ko molinâ sâm kwakŋâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesuŋâ arâp dâzângoip, “Zen nângâm pâlâtânziŋ buŋâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diiziŋgâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek.”

²⁰ Sâi katep zâkkâren diim gane wâkeŋâ Yesu ekŋâ katep mem nâi nâi okŋaŋgi hânân gei kom purik op ze lepâuŋâ gem zeip.

²¹ Yesuŋâ katepkât ibâŋâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibâŋandâ sâip, “Katepŋan gâbâ muyageip.

22 Wâkenjâ katep tâmbetkubat sâmbê kârâp sot tooyân mem kâbaknejî geimap. Gâ imbanjâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâlij oi betnikjan me.”

23 Yatâ sâmbê mâtâpei Yesujâ itâ dukui, “Imbanjâgât satkât sa nângâ. Njâi zâk nângâm pâlâtânj kwatnim ândibapjâ kut njâi njâi sâi âlip âsagenjângâbap.”

24 Yesu zâk yatâ sâmbê dukui zorânjak katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtânj kwatgigan. Gâ gikak nângâm pâlâtânjâ lotjâ, zo mem kâtikjan pa.”

25 Oi a ambân donjebep mindum ga kine Yesujâ zinjgitjâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.”

26 Yesujâ yatâ sâi wâkenjâ den kâtik sâmbê katep lân kâbakjem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekjâ katep muap sâwe.

27 Yatâ sânetâ Yesujâ katep bikjan gâsum mem zaari kirip.

28 Yesu zâk mirin zari arâpjâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?”

29 Sâne dâzângoip, “Wâke yatâ zo ko ninâunjâ ko âlipjâ molimolijâ. Ka kut zo nâmbutjandâ ko bujâ.”

Yesu mumbapkât sinji den dâzângoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

30 Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe.

31 A ambân, zinjâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimjâ Yesujâ arâpjâ itâ sâmbê dâzângom ândeip, “A bonjâ, nâ a bitzjan zaria gâsunim none momjâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.”

³² Yatâ sârn dâzânḡoi den zo nânḡâm topḡanḡât māsikânam kwakḡâ birâwe.

A sâḡḡâ ândiândiḡanḡât den.

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ ḡâin zâim Yesuḡâ arâḡḡâ māsikâzḡḡâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sârn ârague?”

³⁴ Māsikâzḡḡi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetniḡan ḡâbâ ḡâiḡḡâ a sâḡḡâ upap sârn âraguwe, zorat op kwak tarâwe.

³⁵ Yesu zâk ge tapḡḡâ arâḡ kiin zagât min-duzḡḡâm itâ dâzânḡom sâip, “Osetziḡan ḡâbâ a ḡâi a sâḡḡâ upat sârn zengât ombezḡan ândim kore otzḡḡâbap.”

³⁶ Yatâ sârnḡâ katep mâik ḡâi diim osetziḡan pam itâ sârn dâzânḡoip,

³⁷ “ḡâi zâk nâḡât nânḡâm katep mâik itâ zo galem okḡanḡâbap, zo ko nâḡât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk bunḡâ, sâḡonnogip, zâk kore ârândânḡ okḡanḡâbap.”

Simḡât den dâzânḡoip.

(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohanenḡâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a ḡâi zâk ḡâḡât kutkâ sârn wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânḡanḡen.”

³⁹ Sâi Yesuḡâ itâ sârn dâzânḡoip, “Mân kwâkânḡanḡâbi. ḡâi zâk nâḡât korân nep ḡâi imbânḡnoot tuubap, zâkḡâ dap yatâ sârn bâliḡan kwatnibap?”

⁴⁰ Nepniḡ mân kârâm kândanḡbapḡâ buku op betniḡan mimbap.

⁴¹ Nâ perâkɲak dâzâŋgobâ. Nâi zâk zen nâgât sinji op ândie, zorat too aam ziŋgâbap, zo ko sâŋgân buŋ mân upap. Biken mimbap.

⁴² Nâi zâk katep mâik nâi nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnimap, zo dukui bâliŋ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtŋâ mimbap. A yatâ zo zâk mârum kât sumun patâ gânduŋân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap.

⁴³ Bikandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi bikâ mânâŋgât pâmban. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkât laŋ bikâ kârâm mânâŋgât ândim ândiândi kâtikŋan âiban.

⁴⁴ Sim kârâbân nane ziŋâ sunumziŋ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap.

⁴⁵ Kiŋgandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi kârâm mânâŋgât birâban. Gâ kiŋgâ hâlâlu ândim simân geibatkât laŋ kiŋgâ kârâm mânâŋgât pâmban.

⁴⁶ Simân nane ziŋ mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap.

⁴⁷ Siŋgandâ mâtâp bâliŋan diigim âibâ sâi sum lâmuŋban. Gâ siŋgâ âlip ândimŋâ simân geibatkât laŋ sen bap ândim Anutu um topŋân bagiban.

⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buŋ upapot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkŋan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp saŋgonziŋgâbap.

⁵⁰ Sii zâk naamŋâ. Ka sii naamŋâ buŋ oi dap utne dum naamŋoot upap. Zen sii yatâ naamziŋŋoot ândibi. Zen um lumbeŋâ op ândibi.”

*Ambân mem birâbirâgât den.
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaŋ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patânâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den singi âlip sâmbân dâzânŋoip.

² Oi Parisaio a nâmbutnâ, zen Yesu dennâ saanat sâmbân gam mâsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirân, zo âlip orot mo mân orot?”

³ Mâsikâm sâne hâuŋâ itâ mâburem dâzânŋoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsun zingip?”

⁴ Yatâ sâi zîŋâ sâwe, “A nâi ambân birâbâ sâmbân ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.”

⁵ Sâne Yesuŋâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziŋŋgât opnâ gurumin den zo sâmbân kulemguiŋp.”

⁶ Ka topkwapnâ Anutuŋâ a ambân muyagezikâmŋâ itâ sâip,

⁷⁻⁸ ‘Zorat ko a nâiŋâ ibâ mam birâzikâm ambinŋoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buŋâ. Kânok op ândiabot.

⁹ Zorat sa nânŋânek. Anutuŋâ mâpotzikip, zo anâ mân kâsâpzâkobi.”

¹⁰ Yesuŋâ yatâ sâi ko zâk sot arâpnâ, zen mirin zâine ko arâpnâ zen zorarâk dum mâsikâwe.

¹¹ Mâsikâne itâ dâzânŋoip, “A nâiŋâ ambinŋâ birâmŋâ nâi mimbap, zâk târotâroziknâ mânânŋgât tosâ patâ mimbap.”

¹² Ambân nâiŋâ apnâ birâm a nâi mimbap, zâk yatik târotâroziknâ mânânŋgât tosâ patâ mimbap.”

*Yesuñâ katep mâsop minziŋgip.
(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)*

¹³ A ambân, zen katep gakâziñâ Yesugâren minziŋgâm gam Yesu bikñandâ kâukziñan gâsubapkât sâne Yesu arâpñâ, ziñ kengât minziŋgâwe.

¹⁴ Yatâ utnetâ Yesuñâ ziŋgitñâ umñâ bâliñ oi arâpñâ itâ sâm dâzânçoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doonçunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topñangât siñgi sâsâñâ.

¹⁵ Nâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiñ topñan mân bagibap.”

¹⁶ Yatâ sâmñâ minduziñgi gane bikñandâ kâukziñan pam Anutuñâ galem otziŋgâbapkât sâip.

*A sikumñoot ñâiñâ Yesu sot ândibam okñangip.
(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)*

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a ñâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topñan gei pindiñsâm sâip, “Patâ âlipñâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikñangât siñgi upat?”

¹⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgât âlipñâ sat? Âlip mariñâ Anutu kânok.

¹⁹ Gurumin den zo nâñgâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyañgâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukugangât sârân sâsâñ mân sâban. Oi a ambân zeñgât kut ñâi ñâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’ ”

20 Sâi a zorânâ itâ dukuip, “Gurumin den zo pisuk katepnan gâbâ lum gâwan. Nâi mân bira ziap.”

21 Sâi Yesunâ eknâ umnâ zâkkâren tâi itâ dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a zingâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ zingâban. Kât zo zingâmñâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opnâ sumbemân sikumgoot upan.”

22 Yesunâ yatâ sâm dukui a zo umnâ bâliq oi nânqi yâmbârei arip. Zâk sikumñâ patâ, zorat yatâ oip.

23 Ari ko Yesunâ puriksâm arâpñâ zingitñâ itâ sâm dâzânqoip, “A sikumziñ patâ, zen Anutugât um topñan baginam kwakpi.”

24 Yesunâ yatâ sâi arâpñâ zen pârâkpam imbanâziñ buñ oi dum dâzânqoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topñan bagibagiñ, zo yâmbâtñâ.

25 Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpñan bagibap, zo yâmbâtñâ. Ka a sikum patânâ Anutugât um topñan bagibagiñ, zo yâmbâtñâ walâwalân.”

26 Yatâ sâi ko arâp ziñâ imbanâziñ buñ oi sâwe, “Zo yatâ zorân dap yatâ Anutugât um topñan baginat?”

27 Sâne Yesunâ zingitñâ sâip, Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutunâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opnâ kut nâi nâi birâm, zorat hâuñâ minat.

28 Peteronâ den zo nânqâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nânqat. Nen kut nâi nâiniñâ kândâtkom gâ moligiwen.”

29-30 Sâi Yesunâ sâip, “Nâ perâkɲak dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk nâgât opɲâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânɲâ birâbap, zâk kut nâi nâi donbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkɲan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbânâ mem ândibap.” Yesunâ zo sâmɲâ mâtakâm sâip,

31 “Ka kândom a zengâren gâbâ donbep ziɲâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ donbepɲâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den siɲgi dâzângoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

32 Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesunâ kândom ari arâpɲâ imbanâziɲ buɲ oi âine a nâmbutɲâ moliziɲgâwenâ kenɲât urâwe. Oi Yesunâ arâpɲâ kiin zagât zo minduziɲgi tatne kut nâi nâi âsagibap, zorat den sâm muyageziɲgâm itâ sâm dâzângoip,

33 “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonɲâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi.

34 A kutâ arâpziɲâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtnâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

35 Oi Zebedaiogât nanzatɲâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimɲâ sâwet, “Net kut nâi nâigât sâitâ zo âlip nângânikâban?”

36 Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?”

37 Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nângâna imbanjângât âsakjâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.”

38 Sâitâ Yesujâ dâzâkoip, “Zet topjângât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakjâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonzikâbi?”

39 Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesujâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too sanjonibi, zo yatik sanjonzikâbi.

40 Ka âsannan tâtatjâ, zorat den sâsân, zo nâgâren mân ziap. Zorat sinji kwatziŋgâziŋgâjâ, zo zen zoren tapi.”

41 Yatâ oitâ arâp nâmbutjâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe.

42 Oi Yesujâ minduziŋgâmjâ itâ sâm dâzângoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâiŋ op kore a gâsâzângom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziŋgâme.

43 Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a nâi a sâtnâ upâ sâm bukurâp zengât kore a op ândibap.

44 Oi zengâren gâbâ a nâi a kutâ upat sâm bukurâp zengât kore mâman ândibap.

45 Yatigâk a bonjâ, nâ ziŋâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zengât kore opjâ a donbep zengât suupziŋ memjâ ândiândinâ buj upapkât gewan.”

Yesujâ Yeriko kamânân a nâi sinjâ bâpsâsân kubikjângip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

46 Yesu sot arâpjâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginjan âine

a siŋ bâpsâsânŋ nâi mâtâp ginŋan tâip, kutŋâ Batimaio, Timaiogât nanŋâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokŋâ, zâk gam ariap sâwe.

⁴⁷ Sâne nânġâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunŋâ, nâgât umgâ bâleik.”

⁴⁸ Den yatâ sâm tâi a nâmbutŋandâ hiriŋsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziŋâ birâm kambânâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunŋâ, nâgât umgâ bâleik.”

⁴⁹ Yatâ sâi Yesuŋâ nânġâm mâtâbân kinŋâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a ziŋâ sen nâtâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlanŋ oi zaat ga. Patânâ goon-sap.”

⁵⁰ Oi sen nâtâtikŋâ den zo nânġâm hâmbânâ birâm pam oksâm zaatŋâ ba Yesugâren arip.

⁵¹ Âi taki Yesuŋâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkat sat?” Sâi a sen nâtâtikŋâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.”

⁵² Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nânġâm pâlatânŋ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk siŋâ ekŋâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk donġi bâu kwâkŋan Yerusalem kamânân zariŋ.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpŋâ, zen âimŋâ Yerusalem kamân mâte opŋâ Oliwa bâkŋan takâwe. Bakŋâ topŋan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesuŋâ a zagât sâŋgonzâkom sâip,

² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmŋâ donġi sigan nâi tâġân kinzap, zo muyageit. Donġi zo a

kwâkņan mân tâtatņâ, zo irakņâ. Zo muyagem olaņ diim gât.

³ Olanitâ a nâinâ wangât olaņsobot sâm mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuniņangâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’ ”

⁴ Yatâ sâm dâzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sânġânņan donġi sigan nâi saane kiri olaņâwet.

⁵ Olanitâ a nâmbutņandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olaņsobot?”

⁶ Sâne Yesuņâ den sâip, zo dâzânġoitâ nânġâne âkip.

⁷ Donġi zo Yesugâren diim aritâ arâpņâ ziņâ hâmbâziņâ donġi kwâkņan pane Yesuņâ kwâkņan zâi tap arip.

⁸ A donġbep patâ ziņâ hâmbâ motziņ mâtâbân lânġat âiwe. Oi nâmbutņandâ gâlânġât sot lâkom ilumņâ mânânġâtņâ mâtâbân pam âiwe.

⁹ A ambân kâmut patâ, ziņâ Yesu mem oset kwâkņanġawe. Ziņâ itâ sâm pam diiwe, “Oe, Kembuġât sâtkât gam niņġap, zâk sâm âlipņan kwâkņanġanâ.

¹⁰ Sâkuniņâ Dawidiņâ kembu otziņġâm galem otziņġip, zo yatâ otniņġâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.”

¹¹ Yatâ op âine Yesuņâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimņâ kut nâi nâi ek naņġi mirâsiņ ġeibam oi ġem arâpņâ diiziņġi Betania kamânân âiwe.

*Wakum nakņâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlânġsâip.
(Mt 21:18-19)*

¹² Haņsâi Betania kamânân ġâbâ ġemņâ Yesu tepņanġât oip.

13 Oi kêrebân siñandâ egi wakum nak nêi kiri egip. Ekñâ bonñâ kinzap sâm âi kêruip. Bonñâ orot narâk bunâ, zorat ilumñik kirip.

14 Yatâ ekñâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonñâ niniñâ zo a nêiñâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpñâ nângâwe.

Yesuñâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

15 Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesuñâ tirik namin zâim a kut nêi nêi anğâgwanğâ op kine molizingip. A nâmbutñâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anğâgwanğâ op kirâwe. Kât pâpanñâ zo kom giligâlak mem kembâ anğâgwanğâ urâwe, zengât tâtatñâ zo kom kâbakñei gei zeip.

16 Oi tirik namin kut nêi nêi mân mem âim gabigât sâip.

17 Itâ sâm dâzânğoip, “Anutugât den kulem nêi itâ ziap,
‘Namânâ zi a eluñ zengât ninâu namâ upap.’

Ziñâ ko utne kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.”

18 A ambân zen Yesugât diñâ nângâne imbanâ oip, zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzânğowe. Yatâ utne a sâtñâ ziñ Yesu dap op koindâ moik sâm kimuñâ miwe.

19 Nâtiksâi Yesu sot arâpñâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nânğâm pâlatân kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

20 Mirâ hañsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip.

²¹ Peteronjâ ekjâ Yesu den sâip, zo nângâm itâ dukuip, “Patâ, eknan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesujâ itâ dâzângoip,

²² “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen Anutu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândibi. Zen um zagât mân opñâ nângâm pâlâtanzij bonñâ op ândibi. Zen yatâ op ândim bakñâ ândi dukubi,

²³ ‘Bakñâ, gâ âbângum saruin gei.’ Yatâ sâne dinzijâ lubap.

²⁴ Zorat ko itâ sa nângânek. Zen wan mo wangât nângâm ninâu sâm, zo mârûm mien sâm nângâne âlip muyagezijâbap.

²⁵ Zen ninâu sâna sâm a zengât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâzijâ sumbemân ândiap, zâkñâ yatik tosazijâ birâbap.

²⁶ Zen a zengât tosazijâ mân birâne ko sumbem Ibâzijangoot zengât tosâzijâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtnjâ âragwârâgu urâwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arâpnjâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamñâ Yesujâ tirik namâ umñan âim gam kiri ko a sâtnjâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe,

²⁸ “Gâ ziren kut ñâi ñâi opmat, zo ñâigât sâtkât opmat?”

²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzângoip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone ko nângoot ñâigât sâtkât opman, zo dâzângobat.

³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo n̄aigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne n̄angâbâ.

³¹ Mâsikâziŋgi zen dap sâna sâm kwakŋa ziiŋik itâ sâm âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diŋa mân luuwe?’

³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziŋ n̄angobe.” Wangât, zen a ambân zenġât keŋġât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât n̄angâne Propete oip.

³³ Zorat ko ziŋa Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân n̄angen.” Sâne Yesuŋa itâ dâzânġoip, “Den zo dâtnoge sâi ko n̄angoot n̄aigât sâtkât opman, zo dâzânġobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzânġobat.”

12

Nep galem a bâliŋa.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ Yesuŋa topkwapŋa den sumbuŋa n̄ai itâ sâm dâzânġoip, “A n̄aiŋa waiŋ tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumŋa tâk keetŋa mândâlibapkât âmaŋ patâ tuum galem a zenġât mirâ tuumŋa nep zo bitziŋan pam hân n̄ain arip.

² Âi ândei bonŋa orotŋa narâk oi kore a n̄ai sânġongoi bonŋa nâmbutŋa mimbapkât arip.

³ A zo âi taki galem a ziŋa ġasum kom moline bet bâsaŋ âburem arip.

⁴ Ari ko kâlam mariŋa zâk kore a n̄ai sânġongoi ari galem a ziŋa kâukŋa kunzit mem n̄ai n̄ai okŋanġawe.

5 Kâlam mariñâ dum kore a ñâi sângongoi ari kuwe. Kunetâ mariñandâ yatigâk a donjebep sângonzângoï âinetâ galem a ziñ kâmbam mamun zângowe. Oi nâmbutñâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutñâ ko sâsengât zângowe.

6 Zângonetâ nanñâ kânok ândeip, zo zikñâ nanñâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâm sângonguip, ‘Galem a ziñ hurat kwâkñangâm mân kumbi.’

7 Sâm sângongoi ari galem a zen nanñâ ekñâ âragum sâwe, ‘A zirânñâ gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat koindâ kâlam zi niinñâ upap.’

8 Yatâ sâm gâsum kune moi kâambarânñâ kâlam âkñan pane zeip.

9 Oi kâlam mariñâ zâk dap upap? Zâk gamñâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a unakñâ zâmbanbap.

10 Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun ñâi ek âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânñâ mem namin kwânâñgip.

11 Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ ñâi uap.’ ”

12 Yesuñâ den yatâ sâm dâzângoï ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâm nângâmñâ a ambân zengât keñgât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakñâ birâm âiwe.

*A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.
(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)*

13 Yuda a sâtnâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutnâ Yesugât dijnâ saabigât sângonzângowe.

14 Sângonzângone Yesugâren gam itâ sâmb dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâmb bonņigâk sâmbat. Gâ den nâi mân sâmba gângonemap. Gâ a zâizâiņ gigin aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den nâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotnâ mo mân orotnâ?”

15 Kât pindâpindâņ mo mân pindâpindâņ, zorat dâtnângo.” Yatâ sâne Yesunâ sarâziņangât topnâ ek nângâm dâzângoip, “Zen wangât denņâ saanige? Kât nâi mem nine ikpâ.”

16 Sâi ko kât nâi mem pindânetâ mâsikâziņgâm sâip, “Holi tobat zo nâigât?” Sâi ziņâ sâwe, “A kutâ Sisagât.”

17 Sâne itâ sâmb dâzângoip, “Sisagât siņgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siņgi, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâmb dâzângoi zen dijnâ mâtâsiwe.

Mom zaatzaatņangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

18 Sadukaio a nâmbutnâ Yesugâren gawe. A zo ziņâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Ziņâ gam sâwe.

19 “Patâ, Mosenâ itâ sâmb kulemguip, “A nâi, zâk ambân memņâ katep mân muyagem moi ko munņandâ malâņâ mem âtâņangât siņgi katep mimbap.”

20 Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziņâ kunņâ ambân memņâ murarâņâ buņ ândim moip.

21 Moi ko munṅandâ malâṅâ zo mem yatigâk murarâ buṅ ândim moip.

22 Moi munṅâ ṅâiṅâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâziṅ buṅ mom naṅgâwe. Oi bet malâziṅâ zo moip.

23 Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk ṅâigât upap?”

24 Sâne Yesuṅâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Zen den nâṅgâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbaṅâ mân nâṅgâme.

25 Gâtâm mumuṅan gâbâ zaatṅâ a ambân dum mân mianṅâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

26 Momṅâ zaatzaatṅaṅgât sâme, zorat dâzâṅgobâ. Mosegât ekabân den siṅgi zi sâlâpkume mo buṅâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam eṅṅâ ari Anutuṅâ den itâ sâm dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’

27 Zorat sa nâṅgânek Anutu zâk a buṅ urâwe, zengât Anutu buṅâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buṅ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nâṅgâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.

(Mt 22:34-40)

28 Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembangât gurumin den galem a ṅâiṅâ Yesugât den zo nâṅgi âlip oi itâ sâm mâsikip, “Kembangât gurumin den ikâ zorâṅâ ko kâukṅâ uap?”

29 Yatâ sâmbâm mäsiki Yesuñâ sâip, “Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nângânek. Anutu Kembuniñâ kembu kânok.

30 Zorat um dâpkâ sot nângânângâgâ sot imbanâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zimbap.’

31 Den zorat torenñâ itâ ziap, ‘Gâ gikanğât otgimap, yatigâk a torenñâ zengât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den ñâi mân ziap.”

32 Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi ñâi mân taap.

33 Oi zâk kânok nângânângâ sot imbanâ hâlâlu pindânat. Oi gikanğât otgimap, yatik a toren zengât otgibap. Den zagât zirânâ kut zo zorân Kembu pindâpindân zo wâlâp.”

34 A zo yatâ sâi Yesuñâ nângi âlip oi itâ sâmbâm dukuip, “Gâ Anutugât um topñan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mäsikânam nângâne yâmbârei kenğât op birâwe.

*Yesu zikñak Kristogât mäsikâziñgip.
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)*

35 Yesu zâk tirik namin zâim a den siñgi âlip dâzângom itâ sâmbâm mäsikâziñgip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunñâ.’

36 Dapkat sâme? Tirik Kaapumñâ Dawidi nângânângâ pindi itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukui, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ min-duziŋga kiŋgaŋgât kombân upi.” ’

³⁷ Dawidiŋâ Kristogât kembunâ sâipŋâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunŋâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi a kâmut patâ zen nâŋgâm âkŋâle urâwe.

Yesuŋâ Kembugât gurumin galem a zeŋgât girem dâzâŋgoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesuŋâ den yatâ sâmpŋâ den nâi itâ târokwap dâzâŋgom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zeŋgât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyageziŋgâne sâm âlip kwatziŋgâbigât umziŋ kinmap.

³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtpŋâ tâtarân tâtnat sâm nâŋgâme.

⁴⁰ A yatâ zorâŋ ambân malâ zeŋgât mirâ kut nâi nâi laŋ betziŋan mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziŋ kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziŋgât haunâ yâmbâtpŋâ mimbi.”

Malâ nâiŋâ kâtpŋâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziŋâ ga Kembugât siŋi kâtp pane giarip. Oi ko sikum a donbep zen ga kâtp imbaŋâ pane giarip.

⁴² Oi ambân malâ kanpitâ nâiŋâ gam kâtp kuriŋâ mâik zagât pâi giarip.

⁴³ Yesu zâk zo ekŋâ arâpŋâ minduziŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân

malâ kanpitâ zâk kât paap, zirânâ a torenjâ walâzingap.

⁴⁴ A nâmbutjâ zen kât patâ tâi torenjik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemņangip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.

(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpņâ zenġâren gâbâ a nâinâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuunâ zo kât neulenâ âlipņâ hikpârâkņootņâ tuuwe.”

² Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziņ gam kom kândaņne giligâlaksâm naņġâbap.”

³ Bet Yesu sot arâpņâ, zen Oliwa bâkņan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapņâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziņâ Yesu mâsikâm sâwe,

⁴ “Dâtnâņgo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesuņâ itâ topkwap dâzânġoip, “Um gulip kwâtziņġâbegât galem oraņġâm ândibi.

⁶ A doņbep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliņan gâbâ mâkâziņġâbapkât sâsâņ, zo nâ.’ Yatâ sâm a doņbep mem um gulip kwatziņġâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nâņġâm umziņ mân keņġât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsâņâ. Yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap.

⁸ Hânṅâ hânṅâ a kâmutṅâ kamutṅâ, zen kâsa opṅâ agom âibi. Oi hân ṅâin ṅâin wâriṅ mimbap. Oi pu patâ âsageziṅgâbap. Kut ṅâi ṅâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatṅâ.

⁹ Ka zen ko galem oraṅgâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziṅgâbi. Oi zorik buṅâ a patâ sot a kutâ zeṅgâren diiziṅgâm âine mâteziṅan kinṅâ nâgât topnâ sapsuṅ ziṅgâbi.

¹⁰ Oi narâk kândom den siṅgi âlip hân dâp a zeṅgâren âibapkât sâsâṅâ. Bet ko hângât narâkṅâ âkâbap.

¹¹ Oi a kutâ zeṅgâren diiziṅgâm âine den dap sânat sâm mân naṅgâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumṅâ umziṅan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opṅâ den sânetâ zeṅgât den mân upap. Zo Kaapumgât den upap.

¹² Oi a ziṅ itâ zo upi. Âtânâ ṅâiṅâ sâi munṅâ gâsum kumbi. Ibâ ṅâiṅâ sâi nanṅâ gâsum kumbi. Murarâpziṅ zen ibâ mam kâsa minziṅgâm sâne zâṅgobi.

¹³ Zen nâgât kut siṅginanṅât op a ambân ziṅâ um kâlak nânṅâziṅgâbi. Ka ṅâi zâk siṅgi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâukṅâ mân kinbap sâsâṅan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nânṅâbi.) Yatâ âsagei ekṅâ Yudaia hânân ândibiṅâ barâ kâtikṅan sârârâk kârâm âibi.

¹⁵ ṅâi zâk sombemân tâpapṅâ sikum mimbam mirâ umṅan mân zâibap.

¹⁶ ṅâi zâk nebân mo hibukṅan ândibapṅâ

hâmbâ mimbam kamânân man âibap.

17 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân goknâ, narâk zoren zen dap upi?

18 Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ zo map narâkŋan mân muyagibap.

19 Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuŋâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap.

20 Oi Kembu zâk narâk zo mân mânâŋgâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka Kembuŋâ a ambârâpŋâ zenŋât op ko narâk mem pâŋkânok pâmbap.

21 A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nâŋgâbi.

22 Narâk zoren a sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâŋâ âsagem kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziŋgabi. Anutuŋâ gâsum sâlâpziŋgoip, zo um gulip kwatziŋgânâ osibi.

23 Kut ŋâi ŋâi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguangât umziŋ galem op ândibi.

24 Sâknam patâ narâkŋâ zo âki mirâsiŋ sumunkumbap. Oi kâin âsakŋâ buŋ upap.

25 Sâŋgelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mânŋei olayaŋgâm imbaŋâ buŋ upap.

26 Oi a bonŋâ, nâ âsakŋâ imbaŋânoot unumunum kwâkŋan ga nikpi.

27 Oi sumbem a sâŋgonzâŋgua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginŋâ toren toren gâbâreziŋgânetâ mindubi.

28 Nak dâgap zorat top nâŋgâbi. Zâk iinnâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme.

²⁹ Oi yatigâk zen den dâzâᅇguan, kut ᅇai ᅇai zo muyagem naᅇgi itâ nâᅇgâbi, ‘A bonᅇâ mâte otningâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’

³⁰ Nâ perâkᅇak dâzâᅇgobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut ᅇai ᅇai zo âsagem kwâkâbap.

³¹ Sumbem sot hân, zet buᅇ upabot. Nâgât den ko mân buᅇ upap.

³² A bonᅇâ nâ gâbat, zorat narâkᅇâ zen mân nâᅇge. Sumbem a zen yatigâk mân nâᅇge. Ni-naᅇgoot mân nâᅇgan. Ibânâ Anutu, zâk zikᅇik nâᅇgap.

³³ Zen narâk mân nâᅇgegât galem oraᅇgâm ninâu sâm ândibi.

³⁴ A ᅇaiᅇâ mirâ sot nepᅇâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakâᅇâ nep sâm mânâᅇgât ziᅇgâbap. Kut ᅇai ᅇai galem upigât dâzâᅇgobap. Kore a ᅇaiᅇâ mirâ mâtâbân tapᅇâ mirâ mariᅇâ gâbapkât galem ek tâpapkât dukubap.

³⁵ Zeᅇgoot yatik galem oraᅇgâm ândibi. Mirâ mariᅇâ, zâk ᅇâtiksâi mo ᅇâtik tânâmᅇan mo haᅇsâsâgât, mo haᅇgât gâbap, zo mân nâᅇge, gât ko san, zo op ândibi.

³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziᅇgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzâᅇguan. Um wâgânâk ândibi.”

14

Yesu kunam sâm kâtâᅇ urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zeᅇgât kendon patâ Pasowa sot sii naleᅇ om nininâ narâkᅇâ sirâm zagât ombenᅇan oi tirik

namâ galem a zeṅgât patârâpziṅâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtân urâwe.

² Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laṅ muyagebapkât kegâk gâsunat.”

*Ambân ṅaiṅâ Yesu too hitomṅoot saṅgorip.
(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)*

³ Betania kamânân sâk bâlâ a ṅai ândeip, kutṅâ Simon. Oi Yesuṅâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân ṅaiṅâ too hitomṅoot âlipṅâ, zo sâṅgânṅâ patâ beloṅoot mem zâim karâpṅâ kunzit Yesu kâukṅan lokei giarip.

⁴ Yatâ oi nâmbutṅâ tarâwe, ziṅâ itâ nâṅgâm um kâlak nâṅgâwe, “Wangât tâmbetkuap?”

⁵ Zo sâṅgân patâ. Too hitomṅoot zorâṅâ sâṅgân mem a kanpitâ ziṅgi dâp opap.” Yatâ sâmṅâ ambân zo den kârâpṅoot okṅaṅgâwe.

⁶ Sâne Yesuṅâ nâṅgâm itâ sâm dâzâṅgoip, “Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm siṅan giname? Ambân zorâṅâ âlip otnigap.

⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziṅgânâ sâm âlip otziṅgâbi. Nâ ko zeṅgâren narâk kêrep mân ândibat.

⁸ Ambân zâk orotṅâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ saṅgonsap.

⁹ Nâ perâkṅak dâzâṅgobâ. Den siṅgi âlip hânṅâ hânṅâ sâne laṅ kârâm âibap, zo yatik ambân zi saṅgonigap, zorat den siṅgi sâne laṅ kârâm âibap.”

*Yuda, zâk Yesu tirâpziṅgobapkât dâzâṅgoip.
(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)*

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zenğât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân goknâ zâknâ tirik namâ galem a patâ zenğâren âim Yesu gâsubigât sapsum ziŋgip.

¹¹ Yatâ sâi nâŋgâm umziŋâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nâŋgâm Yesu tigâk tirâpzâŋgobapkât ek molim ândeip.

*Yesu sot arâpŋâ, zen kendongât sii nalem niwe.
(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)*

¹² Yuda zenğât kendon patâ narâknâ oi râma gwamŋâ kom om sii nalem om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpŋâ ziŋ Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?”

¹³ Yatâ sânetâ Yesuŋâ a zagât itâ sâm sâŋgonzâkoip, “Zet kamânân âim a ŋâi too âmaŋ lum âim tâi ekŋâ molibabot.

¹⁴ Mirin zari zâi mirâ mariŋ itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ sot arâpnâ mirâ umŋâ ikâ zoren sii nalem ninat?” ’

¹⁵ Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ ŋâi kian tâtatŋâ kubikkubikŋâ tirâpzâkoi zoren sii nalem umbabot.”

¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesuŋâ sâip dâp muyagem sii nalem uwet.

¹⁷ Nâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe.

¹⁸ Oi nalem nem tatne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâknâk dâzâŋgobâ. Zenğâren gâbâ ŋâiŋâ kâsa dâzâŋgoi ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap.”

¹⁹ Sâi arâp ziŋ umziŋâ bâliŋ oi zikŋik zikŋik mâsikâm sâwe, “Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?”

20 Yatâ sâne dâzânngoip, “A zengâren gâbâ nâinâ nâ sot nalem ârândân niet, zâkkât san.

21 A bonnâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâinâ sâi a bonnâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuñâ ko tosa yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonjan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlan opap.”

Yesuñâ nalem sot too zingip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

22 Nalem nem tatne Yesuñâ nalem nâi mem sâiwap sâm namuñ arâpñâ itâ sâm zingip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.”

23 Yatâ sâm waiñ hâkop mem sâiwap sâm zingip aksik niwe.

24 Nine itâ sâm dâzânngoip, “Gilâmnâ zi a donbep zengât opñâ hânân gibap. Zorat ko târotâroniñ op kâtigibap.

25 Nâ perâkñak dâzânngobâ. Nâ waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât um topñan zâim waiñ too mârâtñâ nâi nimbat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

26 Mâpâmâpâse kepñâ nâi mem ko Oliwa bâkñan zâiwe.

27 Zâine Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Itârân zen aksik nângâm pâlâtânziñ lorei birânibi. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sibiñsâban op âibi.’

28 Oi sa nângâne. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ ko Galilaia hânân âi kândom otzingâbat.”

29 Yatâ sâi Peteronjâ itâ dukuip, “Zen aksik patâ nângâm pâlâtânziņ lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.”

30 Sâi ko Yesunjâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Itârâņ nêtigân kuruk anjâ sâp zagât mân diņsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniban.”

31 Yatâ sâi Peteronjâ kâuk birâņangâm sâip, “Gâ gomņâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpņâ nâmbutņandâ den yatik sâwe.

32 Oi Gezemane hânân âi takâm Yesunjâ arâpņâ itâ sâm dâzângoip, “Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.”

33 Yatâ sâmņâ Petero, Yohane sot Yakobo di-iziņgi âine Yesu umņâ yâmbârei ken bet kakit oip.

34 Yatâ okņanņi dâzân gom sâip, “Umnâ yâmbârei mumunjâ otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.”

35 Yatâ sâm torengeņ âim si sâņgânņâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip.

36 Oi itâ sâip, “O Ibânâ, gâ kut nâi nâi tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buņ upap. Oi nâgât den buņâ, gâgât den kâtigibap.”

37 Ninâu sâm âburem âi uman zine ziņgit Petero itâ sâm dukuip, “Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ nâi wâgân mân ândiban?”

38 Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umņâ bâbâlaņ. Sâkņâ ko yâmbâriap.”

39 Yatâ dâzân gom âi ninâu sâip. Den mâr um ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip.

40 Ninâu sâmburem umanâk zine ga ziŋgirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatnâ dap yatâ dukube.

41 Oi dum âi ninâu sâmburei sâp kârâmbut oi dâzâŋgoip, “Zen umanâk zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonnâ, nâ bâliŋ mâme a zengât bitziŋan âibâman.

42 Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otniŋgap.”

Kâsaziŋâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

43 Yesuŋâ yatâ dâzâŋgom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân goknâ, zâknâ kâsa diiziŋgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtŋâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziŋ, zen a kâmut zo sâŋgonzâŋgone kâmbam sot sâu patâ mem gawe.

44 Yudaŋâ kânŋan itâ sâmbâ dâzâŋgoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

45 Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâmb lum mângarip.

46-47 Oi Yesu arâpŋâ zengâren gâbâ nâiŋâ sâuŋâ sâmbum a sâtŋangât kore a nâi kindap kârâm kwâkip.

48 Oi Yesuŋâ itâ sâmb mâsikâziŋgi, “Zen nâgât dap nâŋge? Zen nâgât nâŋgâne kâmbam ku oi sâmb kâmbamziŋoot ga gâsânoge?”

49 Nâ zorat sa nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin a den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi laŋ otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtiŋgabap.”

50 Sâi arâpnâ zen aksik birânangâm sinjsururun âiwe.

51 A sigan nâi sângum kâu lapnâ Yesu sot gâi gâsuwe.

52 Gâsusetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziņangât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

53 A kâmut, ziņ Yesu gâsum diim patâziņangât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe.

54 Âine Petero zâk kândâtziņan bet moliziņgâm âim a patâziņangât poņ kâligen bageip. Bagimnâ galem a osetziņan tap kârâp nânğâm tâip.

55 Tirik namâ galem a patâ sot a patâziņâ aksik mindum Yesugât den sâkņanâk sâm, kâmbamân pânâm den sâm kârum tarâwe. Oi bonņâ mân muyagiwe.

56 A donņbepņâ Yesugât den sarâ nâi nâi sâm âiwe.

57 Sânetâ a nâmbutņâ ziņâ den sarâ itâ sâwe.

58 “Itâ sâi nânğâwen, ‘Na tirik namâ zi kândanâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut umņan âsagibap.’ ”

59 Ka dinziņâ zo kânok buņâ. Den nâi nâi sâwe.

60 Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patânâ zaat kinņâ Yesu mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâuņâ sâban mo mân sâban? A zi ziņâ gâgât den se, zo nânğâna dap uap?”

61 Sâi Yesuñâ lâunon mân mem diñ buñ kirip. Oi du a patânâ mâsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâim âlip kwâkñanğâmen, zâkkât nanñâ mo ñâi?”

62 Sâi ko Yesuñâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi ñâi sa nânğânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbânñâ marinñâ zâkkât âsanñâ bongen tapñâ sumbemğât unumunum kwâkñan ga nikpi.”

63 Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâzinñâ, zâk diñâ nânğı kâlak oi hâmbânñâ mem moolon arâpñâ itâ sâim dâzânğoi, “Den dum mân sânat.

64 Zâk Anutu hutkum sap. Zinñâ dap sâibi?” Yatâ mâsikâzinğı zen aksik sâwe, “Mumuñanğât sinğı uap.”

65 Yatâ sâimñâ a nâmbutñâ Yesu sinğan tâpkuwe. Oi nâmbutñandâ si sângânñâ kwâtepkum bitzinñandâ kom sâwe, “Ñânñâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâim muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen bitzinñandâ si sângânñan kuwe.

Peteronñâ Yesu kwâimbânğip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

66 Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâğât kore ambân ñâi gâip.

67 Gâi ko Petero kârâp nânğâm tâi ekñâ dukuip, “Gâ Nasarete gokñâ Yesu sot ândimat.”

68 Sâi ko Peteronñâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.” Sâimñâ âkñan ari kurukñâ diñsâip.

69 Ari kore ambân zâk dum ekñâ a kirâwe, zo itâ dâzânğoi, “A zi zâk zengât kâmurân gokñâ.”

70 Sâi Peteronñâ kwâimbâm biranğip. Mâik ñâi tap ko a tarâwe, zinñâ dukum sâwe, “Perâkñak gâ zengât kâmurân gokñâ. Gâ Galilaia gokñâ.”

⁷¹ Sâne Peteronjâ kwâimbâm Anutu mâtenjan sâmb kâtigem sâip, “A kutjâ se, zo nâ mânâk ekman.”

⁷² Sâi zorenâk kuruk dijsâi sâp zagât oip. Oi Yesunjâ mârum den itâ dukui, “Kurukjâ sâp zagât mân dijsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut upap.” Peteronjâ den zo nângâm umjâ bâlei isem bâlij oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Hajsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziñjâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutjâ, zen mindumjâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutjâ zen Yesu gâsum bikjan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe.

² Panetâ kiri Pilatonjâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkangât dâtno.

³ Gâ Yuda zengât a kutâ?” Mâsiki Yesunjâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik namâ galem a patâ zinjâ Yesu den donbep sâmb sijan giwe.

⁴ Yatâ utnetâ Pilatonjâ Yesu mâsikâm sâip, “Nângat? Zen gâgât den yâmbâtjâ sânetâ gâ den hâunjâ sâban mo mân sâban?”

⁵ Sâi Yesunjâ den hâunjâ mân sâmb den nâj kiri Pilatonjâ nângâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olanj arip.

⁷ A nâmbutņâ zen Roma a kutâgât âkonziņgi kâmbam kom a nâmbutņâ zâņgone tâk namîn zâmbarâwe. Oi osetziņan a ņâi kutņâ Baraba.

⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe.

⁹ Dukune Pilatoņâ mâsikâziņgâm sâip, “Yuda zengât a kutâ olaņsa ari nâņgâne dâp upap?”

¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nâņgâņgâm zâkkâren parâwe, zo nâņgâm mâsikâziņgip.

¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzâņgowe, “Zen sâne Baraba olaņbap.” Yatâ sâne dinziņâ luwe.

¹² Oi Pilatoņâ dum mâsikâziņgip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâme, zo dap okņangâbatkât se?”

¹³ Mâsikâziņgi aksik patâ itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”

¹⁴ Sâne Pilatoņâ sâip, “Wan tosaġât?” Sâi zen aksik patâ lâuziņ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”

¹⁵ Yatâ sâne Pilatoņâ umziņâ âkâbapkât Baraba olaņ ziņgip. Ka Yesu ko sâi inzutņâ lapitņâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziņan pâip.

Yesu kom mem ņâi ņâi okņangâwe.

(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin ġâbâ diim ga kâwali a zengât namâ sâņgâņņan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe.

17 Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriņ nâi giņangâne giarip. Oi tâk sâtmam gonkom Yesu kâukņan pane giarip.

18 Yatâ opņâ pam diim sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.”

19 Den yatâ dukum kâukņan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziņ liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe.

20 Yatâ kom siņan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikņâ hâmbâ giņangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

21 Âi mâtâbân a nâi muyagiwe, kutņâ Simon, Kirene gokņâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkņâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziņ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.

22 Diim âim hân nâi kutņâ Goligata (niņ denân ko, kâuk siņit), zoren takâwe.

23 Zoren takâm waiņ too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip.

24 Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nanğâwe.

25 Mirâ haņsâi mirâsiņ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe.

26 Kune kiri kâukņan poru nagân den itâ kulemuwe, “Zâk Yuda zengât a kutâ.”

27 Oi kâmbam ku a zagât zâkom, nâi toren nâi toren zâkone kirâwet. (

28 Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonņâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliņ mâme a oserân pamņâ sâwe, ‘A zi zen bâliņ mâme a.’ ”)

29-30 A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namân kândaŋâ sirâm karâmburâk tuum nanġâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.”

31 Tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin a, zen Yesugât sâm, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutŋâ tâmbetagonam utnetâ tânzâŋgomâip. Zikŋaŋgât ko kwaksap.

32 Zâk Kristo, Isirae a neŋgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi ekŋâ diŋâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwet.

33 Mirâ bâkŋan oi nâtâtik muyagem hân dâp op zei mirâ oi âkip.

34 Mirâ oi Yesuŋâ den sâm kambân sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niŋ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?”

35 Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutŋâ ziŋâ nâŋgâm sâwe, “Zi nâŋgânek. Elia konsap.”

36 Yatâ sâm a nâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapinġum ga winigâ too kâlakŋoot Yesu lâuŋan pamŋâ bukurâp itâ sâm dâzâŋgoip, “Nen tap iknâ. Elianâ perâkŋak ga mâkâbap mo buŋâ?”

37 Oi Yesu zâk doŋbep kambân moip.

38 Moi ko tirik namin sâŋgum patâ kinmâip, zo oloŋ gei kwâkip.

39 Oi kâwali a zenġât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâkŋak Anutugât nanŋâ ândeip.”

⁴⁰ Ambân nâmbutņâ kârebân kin ek nângâwe. Zengât oserân Maria Madala kamân gokņâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikņâ sot ambân ñâi, kutņâ Salome. Zen ârândân kirâwe.

⁴¹ Ambân zen mârûm Yesu Galilaia hânân molim kore okņangâm ândiwe. Oi zenâk buņâ. Ambân nâmbut ârândân Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsin geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut ñâi ñâi kubikkubik narâk oip.

⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân gokņâ, zâk gâip. Zâk a sâtņâ zengât kâmurân ândeipņâ Anutugât um topņan ândiândigât umņâ patâ kirip. Zâkņâ keņgât buņ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârâņgât ninan sâm dukuip.

⁴⁴ Dukui ko Pilatonâ mârûm muap mo taap sâmnâ kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârûm muap mo taap?”

⁴⁵ Oi kâwali a galem zâkņâ sâip, “Mârûm muap.” Yatâ sâi Pilato zo nângâm Yosepeņâ mem hangubapkât sâip

⁴⁶ Sâi Yosepeņâ sângum kâu ñâi kwâlâm âim Yesu kâmbârâņâ poru nagân gâbâ kwâkâm sângumņâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâpņâ uņakņan pâip. Kât mâtâp zo a ñâiņâ kârâm kubigip. Pamņâ kât patâ ñâi mem kâbakņei âi kwârakuip.

⁴⁷ Maria Madala kamânân gokņâ sot Maria Yosegât mamņâ, zet ârândân egitâ hangui.

16

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yakobogât mamnâ sot Salome, zen Yesugât kâambarân sanjonam too sot kelâk wârân âlipnâ, zo sângân miwe.

² Yuda zengât kendon âki ko mirâ hañsâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatnâ Yesugât kwagân âine mirâsinj takip.

³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâinâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpnjan baginat?”

⁴ Yatâ sâmñâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ nâi zo kâbakñine zeip.

⁵ Kât mâtâp zo pâronşâm kiri ekñâ bagimñâ bongen a nâi hâmbânâ kâu tâi ekñâ pârâkpam imbanâziñ buñ oip.

⁶ Oî a zorânâ itâ sâm dâzânngoip, “Mân kenğât utnek. Zen Yesu Nasarete goknâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkñik zi iknek.

⁷ Zen âimñâ Petero sot arâpnâ nâmbutnâ itâ sâm dâzângonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândom otziñgâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”

⁸ Sâi ambân zen sânmziniñ sâmbui kenğât opnâ kwagân gâbâ gamñâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziniñ kenğât oi sinji zo a mân dâzânngowe.

Yesunâ arâpnâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zengât kendon âki hañsâsâgât Yesu zâk zaatnâ Maria Madala kamânân goknâ muyagenanğip. Mârumñan wâke nâmburân

zagât ambân zorat umñan gei ândine Yesunâ moliziñgip.

¹⁰ Yesunâ âsageñangi arâpñâ ziñ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siñgi dâzânngoip.

¹¹ Arâpñâ zen Yesu zaatñâ ambân muyageñangi, den zo nângâmñâ nângâne bon buñ oip.

¹² Oi azatñâ kamân ñain âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat ñai oi igâwet.

¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutñâ dâzânngoitâ nângâne bon buñ oip.

¹⁴ Zorân bet arâp kiin kânok zen mindumñâ nalem nem tatne muyageziñgip. Muyageziñgâmñâ itâ sâm dâzânngoip, “Zaarâwan, zorat den siñgi dâzângone zen wangât umziñ kâtik oi den zo nângâne bon buñ oip?”

¹⁵ Yatâ sâmñâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siñgi âlipñâ dâzânngobi.

¹⁶ A ñaiñâ nângâm pâlatân kwatnigi too sanjonñangâne zâk sumbengât siñgi upap. Ka nângâm pâlatân mân upap, zo ko sim kârâpkât siñgi upap.

¹⁷ Nângâm pâlatân kwatnim ândibi, zo imbanâ ziñga nâgât kutnâ sâm nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându unakñâ ñai sâbi.

¹⁸ Zen mulum kâtik bitziñandâ gâsuziñgâne mân tâmbetzânngobi. Oi zen too ñai a ku, zo nine mân tâmbetzânngobap. Sisi mâsek zenğât kâukziñan bitziñandâ gâsune âlip upi.”

*Yesunâ sumbemân zariñ
(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)*

19 Kambu Yesu zâk den yatâ sâmbâ dâzângoi ko Anutuñâ mem sumbemân zarip. Zoren Anutuñâ gâsannâ bongen tap ândiap.

20 Oi arâpñâ zen ko âimñâ kamân dâp sinji âlipñâ sâmbâ âiwe. A ambân zen sinji âlip den nângâne bon upapkât Kambuñâ mam otziñgâm imbanâ ziñgi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikñan pâip.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1